ABHIVYAKTI LITERARY MAGAZINE

VOLUME I, ISSUE I

Inaugurated on
25.12.2022

Table of Contents

Sr. No.	Title	Pages
1.	Our Team	1
2.	About the Abhivyakti Literary Magazine	2
3.	Editors' Note	3
4.	Sleepless, Tucked in Bed by Asmi Parag Borawake	4
5.	Evolution of Chaos by Sana Kulkarni	5
6.	Hero by Aditya Shah	6
7.	कहानी एक विद्यार्थी की अपने ही जीवन के सारथि की by Digvijay Mankar	7
8.	Yellow Paint by Sana Kulkarni	8
9.	Post the Apocalypse: A Possible Possibility by Aditya Shah	9
10.	The Combat Boots by Sharon Annie Nair	10 - 11
11.	हिरायेथ by Nidhi Lalit Fadnavis	11 - 30
12.	Consent: Black, White, or Grey by Poorva Pillai	31 - 33

Our Team

Principal

(Additional Charge)

Prof. Dr. Deepa Paturkar

Faculty Editor

Mr. Ashish Pawar

Student Editors

Aditi Dhabe - IV B.A.LL.B (Batch of 2024)
Khushi Agarwal - IV B.A.LL.B (Batch of 2024)
Kartikeya Anshu - IV B.A.LL.B (Batch of 2024)
Mihir Govande - V B.A.LLB - (Batch of 2023)
Preeti Gokhale - III LL.B (Batch of 2023)
Smitha Khandige - IV B.A.LL.B (Batch of 2024)
Shweta Shukla - IV B.A.LL.B (Batch of 2024)

Technical Team

Amol Gupta - IV B.A.LL.B (Batch of 2024)
Dattaram Bile - IV B.A.LL.B (Batch of 2024)

Website

www.abhivyaktilitmag.wordpress.com

About the Abhivyakti Literary Magazine

Abhivyakti Literary Magazine ('ALM') is ILS' new literary publication created by and for the students. We noticed that there was no platform for the students of ILS to express themselves, in writing, for topics that do not concern law.

ALM emerged from our desire to create a space for students to explore different types of literary writing and to encourage the writer within. It was launched to inculcate an interdisciplinary perspective among students and provide a space for penning stories, poetry, articles, and reasoned discussions for the students and faculty of ILS.

We aim to inculcate the skills of good writing among students, encourage them to write about topics that they are passionate about, and eventually gain prominence as a literary publication.

The pilot issue of ALM was launched online on 13th May, 2022 with the theme, "Enduring, Evolving, Emerging." While the submissions for the pilot issue were restricted to the English language, being consistent with the core principles and objectives of ALM, Vol. I Issue No. I has publications in English, Marathi, and Hindi.

We encourage the students and faculty to explore different media of literary writing in the form of essays, poems, stories, literary review, and plays. We also encourage cover art submissions for each issue.

The ALM Student Editorial Board is responsible for checking plagiarism, making sure the submissions adhere to the ALM publishing guidelines, and reviewing the quality of the content of the submissions for publication. The reviewing process is two-tiered, where every submission is reviewed by two editors independently and on consensus, the publication is finalized.

The ALM Technical Team is responsible for managing the social media handles, outreach, and the efficient functioning of its webpage.

The Student Editors are:
Aditi Dhabe, Kartikeya Anshu, Khushi Agarwal, Mihir Govande, Preeti Gokhale, Smitha Khandige, and Shweta Shukla.

The Tech Team consists of: Amol Gupta and Dattaram Bile.

Our Faculty Coordinator and Editor is Mr. Ashish Pawar.

The cover art for this issue was designed by Rudrani Warad (IV B.A.LL.B. - Batch of 2024).

Editors' Note

To provide for an exclusive space for non-legal literary expression, which would keep everyone engaged and cultivate interests in multidisciplinary pursuits we set out to develop a literary magazine for our college. We recognize the latent talent that we have at out college and wanted to offer a platform and bring forth those voices.

With this vision in mind, we set out on the endeavour of publishing the Abhivyakti Literary Magazine. After a long yet enriching editorial process, due to the constant awe and admiration we had as we read through the multitude of pieces that we received, we are proud to present to you the first issue of 2022-23 of the magazine.

This Edition brings together a beautiful ensemble of stories, poems, literary reviews, plays etc. in a multitude of languages; English, Hindi and Marathi. We express our gratitude to all the writers who have sent in their pieces, and even the to those who remain unpublished, this time.

We hope for support, appreciation and even critique for not only our writers but towards this entire process and its purpose, from enthusiastic readers who would bring this issue alive! In closing, we wish that this magazine will continue to publish innovative writings, and be a means of literary expression in all languages for the students of our college.

अभी कुछ और करिश्मे ग़ज़ल के देखते हैं
'फ़राज़' अब ज़रा लहजा बदल के देखते हैं

बाकी कॉलेजों की तरह आय. एल. एस. विधि महाविद्यालय में भी एक रवानी है । कदमें यहां भी रौ में पड़ती है। ज़िंदगियाँ यहां भी कुछ पूर्वनिर्धारित रस्मों पे चलती है। यहां वो रस्मे तर्क है, वाद-विवाद है, मूट कोर्ट है, अन्वेषण है, प्रशिक्षुता है, ट्रायल एडवोकेसी है। यहां वो रस्म इंटर्नशिप है। यहां वो रस्म लिटिगेशन-कॉर्पोरेट के बहस है।

अभिव्यक्ति लिटरेरी मैगज़ीन – अभिव्यक्ति साहित्यिक पत्रिका – एक प्रयास है इन सारे रस्मों के बीच एक कलात्मक, अदबी रिवायत कायम कर पाने का। एक तकनीकी शिक्षण के छात्रों में से लेखक, अदीब, कवी, शायर ढून्ढ पाने का।

इस पत्रिका के संकलन में, बतौर सम्पादक, न तो खोज थी चाशनी में डूबे शब्दों की, न ही गहरे दर्शनशास्त्र की। न दिनकर के काव्य की, और न मीर-ओ-ग़ालिब के अंदाज़-ए-बयां की। खोज थी तो अभिव्यंजना की, अभिव्यक्ति की। और इस खोज का अमल हो पाना ही प्रमाण है हमारे कॉलेज के कलात्मक और साहित्यिक योग्यताओं का। ये संकलन सबूत है हमारे मुबारक़ अदब का। ये इस पत्रिका का पहला निकाल है जिस में अंग्रेज़ी के साथ-साथ हिंदी और मराठी भाषाओं के भी लेख छापे जाएंगे, और इन भाषाओं में जिस हुनर की नुमाइश हम सम्पादकों को नसीब हुई, और जो अब आपके सामने रखी जा रही है, उन्हें परख पाना ही योग्यता का एक इम्तेहान सा था। ये अनुच्छेद, ये मज़मून खुद उस गंगा-जमनी तहज़ीब की एक मिसाल है जो हमे हमारे लेखकों के कलाम में मिली।

रिसाले उसी तरह अदीब तलाशती है, जिस तरह अदब इज़हार तलाशता है। पन्नो को ग़ज़लों की उतनी ही तलब रहती है, जितनी की ग़ज़लों को पन्नों की। अभिव्यक्ति लिटरेरी मैगज़ीन को भी उसी तरह लेखकों और कवियों की तलाश रहेगी, जिस तरह हमारे लेखन और काव्यों को अभिव्यक्ति की। सारे लेखकों को मुबारक़बाद। और सब पढ़ने वालों को शुक्रिया। ये साहित्य और अदब के रस्म-ओ-रिवायत को कायम करने की – और कायम रखने की – कोशिश हमारी थी। ज़िम्मेदारी अबके आगे आपकी है।

'**अभिव्यक्ती लिटररी मॅगझीन**' तथा '**अभिव्यक्ती साहित्य नियतकालिक**' याची ही प्रथम आवृत्ती प्रकाशित करताना आम्हा सर्व संपादकांना आनंद होत आहे. विधी विद्यालयातील नित्याच्या वैधानिक उहापोहापलीकडले काही लिहिण्याचे, वाचण्याचे साधन हे नियतकालिक ठरेल अशी अपेक्षा आहे. आय. एल. एस. मधील बहुभाषिकत्व गौरवास्पद आहे. या आवृत्तीतील मराठी, इंग्रजी व हिंदी या तीनही भाषांतील दर्जेदार लेखनातून या बहुभाषिकतेचा प्रत्यय येतो. आय. एल. एस. हे महाराष्ट्रातील अग्रगण्य विद्यालय असून बहुतांश विद्यार्थी मराठीत व्यवहार करू शकतात. या परिस्थितीत शिक्षणाचे माध्यम इंग्रजी असल्याने अनेकदा मराठी-अभिव्यक्ती प्रकाशझोतात येत नाही. या नियतकालिकामुळे या तक्रारीचे काही प्रमाणात निराकारण होईल. साहित्यिक लिखाण हे मानवी अनुभवांचे सार असते. विधी शाखेच्या विद्यार्थ्यांचे आयुष्य समाजाच्या आर्थिक, सामाजिक, राजकीय इ. अनेक स्तरांच्या निरीक्षणाने समृद्ध असते. हे विद्यार्थी एकीकडे क्लिष्ट शब्दसंगती आणि त्यातून उद्भवणाऱ्या जटिल संभावना तर दुसरीकडे सामाजिक बांधिलकीचे व न्यायचे भावनिक बंधन यात व्यग्र असतात. त्यामुळे अशा विद्यार्थ्यांची साहित्यिक अभिव्यक्ती विशिष्ट दर्ज्याची निश्चित होते.

या आवृत्तीत अनेक भिन्न अनुभव-प्रांतातील लिखाण एकत्रित आले आहे; जसे कथा, कविता, समीक्षण, नाट्यलेखन इ. या सर्व प्रकाशित साहित्यकृतींचे परीक्षण करणे हा आम्हा सर्व संपादकांसाठी एक सुखद अनुभव ठरला. तसेच जे लेखन अप्रकाशित राहिले त्यानेही खूप शिकवले. या प्रथमावृत्ती प्रकाशनाच्या निमित्ताने आम्ही अशी अभिलाषा व्यक्त करतो की – हे नियतकालिक सातत्याने अभिनव लेखन प्रकाशित करत राहो तसेच हे नियतकालिक आय. एल. एस. मधील विद्यार्थीवर्गाचे सर्व भाषांतील साहित्यिक अभिव्यक्तीचे माध्यम होवो.

Sleepless, Tucked in Bed

By Asmi Parag Borawake
(II B.A.LL.B. - Batch of 2026)

This poem is about anxiety and how it thuds in the absolute silence of the night. Sleeplessness is a common problem faced by many people worldwide and this poem is an earnest attempt to reflect on the same- from the experiences of an anxious, teenage insomniac.

Sleepless, tucked in bed.

A tug of war with my thoughts
on both sides

And my conscience as the rope,

I want to escape this grim
playground

But there is no scope;

Sleep arrives at the doorstep
but doesn't step in

She tortures me from a distance
and I can see her grin.

Would not grace me with the
rest I've worked for all day;

Just like a shepherd herding
sheep from one pasture to the
next,

My anxiety is driving my slep
away

One night to the next.

The little hope for dreams, I
lose
Every time the clock turns one;

I am – the unpleasantly
stretched out night's muse

And the night is on a run;

The night runs faster than my
heart's beats combined.

I'd sleep right now,

But am I not fined

By the conductor of this
chiming train of thought.

This night is turning black and
blue;

I look in the mirror asking,
'Who are you?'

My mirror-self stares at me like
a pigeon

As I feel all the personalities
inside my head divide in fission.

And this fission strokes my
wildest fears,

An ancient layer of worries is
peeled off after years;

The brain is numb, the eyes are
stone,

The eyes are ruby from a
different zone.

Static electricity burns through
my vein,

The heart is now yearning for
an undiscovered pain;

And just like smothering
someone with a pillow

I forcibly close my eyelids.

I wait for a sign from my
body's clock to retire for the
day

And my brain to sleep and my
thoughts to condense,

And no matter how much I
beg and pray

My anxiety makes the
experience of not sleeping
more and more intense.

Scared of the night wanderer
from a childhood rhyme

Running upstairs and
downstairs inside my head,

I buy some time

Until the preaching silence is
dead.

Slowly dies the silence of the
night

And the ticking clock tickles
my insomniac strain;

My eyes surrender, closed tight

I sleep until the sun flashes it's
badge through the curtain

And once again I'll be sleepless,
tucked in bed.

Evolution of Chaos

By Sana Kulkarni
(II B.A.LL.B. - Batch of 2026)

Peace was never my religion

Violence always carried me home

From anger to sadness and every bit of madness

A hedonistic wave of colloquial childlikeness

Suppressed in a regime of perpetual sorrow

Pain, my friend, had a gift to borrow

I found my kind when I lost my mind

True art rarely erupts from sanity

A terrible price paid with reason

I chose my hell for every season

I fought countless wars inside my head

And lost every single one there

This winter's bleak on my summer soul

My art couldn't save me, only contain my hurt

But the pills in my pocket made a promise

"Swallow them all to find your solace"

The chaos within was too strong

This suffering couldn't be endured lifelong

Hero

By Aditya Shah
(II LL.B. - Batch of 2024)

Being a Hero is a tragic affair, in the Hero's world things are seldom fair;

You have no magic powers as you are no elf, sometimes you lose someone close and sometimes yourself.

A Hero cannot sit idle, he is always on the run, because the work of the Hero can be done by none;

Adversity is his friend and malevolence his love, he still lives as a phoenix who seeks the dove.

So, if you dwell in chaos then embrace it my friend, and have faith in yourself as this is not the end;

Someone is to be born from all the pain you endure, a Hero it shall be, I am sure.

कहानी एक विद्यार्थी की अपने ही जीवन के सारथि की

By Digvijay Mankar
(II B.A.LL.B. - Batch of 2026)

ज़माने ने ज़िन्दगी को यूं सितम दिए

बहुत सी खुशियाँ दी मगर क्यों ग़म दिए

छोड़कर ही जाना था आँगन अगर

ज़िन्दगी के फ़साने में क्यों घर दिए

ज़माने ने ज़िन्दगी को यूं करम दिए

दुनियादारी के लिए ज्ञान के धरम दिए

छोड़कर ही जाना था दामन अगर

बंदगी के तराने में क्यों आँचल दिए

यह तो सत्य है

समय का पहिया हर वक्त राह मोड़ता है

हो शिक्षा का बहाना के नौकरी का फ़साना

हर कोई एक दिन घर छोड़ता है

Yellow Paint

By Sana Kulkarni
(II B.A.LL.B. - Batch of 2026)

Running through wheatfields

Trampling broken branches of cypresses

Under my cold feet

But when I

Reach the farmhouse

The world around me begins to shrink

Like a silent harvester

Under the burning sun

Reaping gold

Made of drunken earth

I paint stories

In vibrant hues

True glories

Of this wretched world

Yellow Yellow Paint

Make me happier

They are calling me insane

Be my saviour

Vase with roses, poppies

And irises blue

Sunflowers withering

And blooming anew

Almond blossoms branching

Against Arles' turquoise sky

My canvas holding

Onto sentiments

Heavy enough to make

This tender world cry

But I care only about

My artifice

Joy and despair

Are shades to me

Yellow Yellow Paint

Make me happier

They are calling me insane

Break the barrier

Life is a suffering

At Eternity's Gate

Insanity is a release

From this cruel fate

Let me surrender

To the darkness within

Let my palette show

The colors under my skin

My illness is mine own

Don't treat it like a plague

I sleep on Starry Night

Never to wake

Goodbye champs de blé jaune

I won't run through you again

Yellow Yellow Paint

Make me happier

They are calling me insane

Let the pain disappear

Post the Apocalypse: A Possible Possibility

By Aditya Shah
(II LL.B. - Batch of 2024)

"Do we all need to fight?"

"Yes, for power and for rig
hts."

"But can't we all just sit and talk?"

"No, there must be war, we need to rock."

"But won't that be a bit selfish and cruel?"

"We can't waste time talking, we are not fools."

"But there's another way..."

"Shut up, you don't need to say, we have the power, we have the Rights,

War is just and there must be a Fight!"

And then there was a war, perhaps the greatest the world ever saw,

No rules, no humanity and certainly no law;

You may shoot, stab or behead, because everything is fair in love and war.

Many soldiers died, rather sacrificed,

The leaders were sad though their ego satisfied;

There weren't any more Churches, the Temples were gone,

Nothing was left for man to fight for.

And then began the era of regret,

The catastrophe which they were not able to forget;

The lands got barren and so did the people,

Pity the generations which came as they were all cripple.

There was no hope left, no faith, no nutrition;

As they were on their road to perdition...

"And that was the last we heard from them son,

As to write any further there were present none;

They would not have been extinct if they were not so foolish and wild,"

Said the father to his curious child.

The Combat Boots

By Sharon Annie Nair
(III LL.B. - Batch of 2023)

The first encounter I had with my father's combat-boots was when I was two years old. They were chunky black boots made of leather, that were hard on the outside but soft from within. The boots always smelled of cherry blossom shoe polish and were shiny enough to see your reflection. I remember struggling to lift them, sliding my way into them, realising that they came up to my thighs, and wondering what their purpose was.

Soon, Dad left to go to his other home. I never really understood where he went or why he left. All mom told me was that dad was a hero and he had to leave us to go fight the bad guys. Unlike Superman and Batman, my dad was never on the television and I always wondered why; why was he not famous like them? Was it because he wore those huge shoes instead of capes? Or was it because he wore an olive uniform? It must be that; those clothes were the same colour as trees and bushes, so the cameras must have thought that my dad was a tree. But I knew that someday, one day, my dad would also be famous.

Growing up, parent-teacher meetings were always a sad affair. I missed dad terribly because it felt like he was never there. He would be gone for months on end and while other kids played with their dads, I would often watch them with a sense of longing. Though Dad was always away he never forgot to call and keep himself updated on the events of the day. But he called at odd times everyday, so I only got to speak to him on Saturdays. I would tell him about the quarrels in my class and how I had learnt to ride a bicycle without the training wheels. He would tell me all about the different dishes he ate, how to deal with mean kids in my class, and would always promise to bring me something when he would visit.

As the years passed, I realised Dad rarely came home. But I never forgot the loud thud that his combat boots made against the stairs on our porch. Whenever he came home, he put me on his shoulders and told me all about his adventures. Each time Dad visited, I would roam around the house wearing his boots and flaunting the height I had gained since the last time I saw him.

I vividly remember the day two men, dressed like my Dad, came home. Ma spoke with them for quite a while, in hushed tones. Soon after, a swarm of aunties arrived. I was too engrossed in watching cartoons on Doordarshan to pay any attention to them. During an interval, I saw Dad's picture on the television and I screamed on top of my lungs, "Ma! Look, Dad is on TV." Immediately, an aunty came and grabbed me as I was heading for my mother's room and told me, "Beta, Mumma is not feeling well, why don't you come with me?"

I saw Ma only three days later. I sprinted towards her and hugged her with all the might my tiny arms could muster. As I pulled away from the hug, I realised she was not wearing any bangles and the vermilion on her forehead had also disappeared. I thought she probably just forgot.

I soon realised that Ma knew Dad was famous. She told me that we were going to a ceremony where Dad was being awarded for his bravery. I decided to wear my best clothes and spent ages taming my hair.

In the ceremony, we were given front row seats. Many uncles and aunties came to Ma, hugged her, and shook her hands. "They must all be congratulating her," I thought to myself.

The Combat Boots

By Sharon Annie Nair
(III LL.B. - Batch of 2023)

When Dad's name was announced, I was shocked to see Ma going on the stage to receive the award instead of Dad. How could he have missed this? What could have been more important than this? But somehow all these questions got lost in the shine of the medal that Ma was holding. I was very happy, but Ma wasn't, she was silently sobbing. I think she was upset because Dad didn't show up; I knew how much she missed him.

Two days later, the boots arrived, but this time they came in a box, covered with the tricolour flag.

Now, years later, as I stare at my feet, I realise that the boots fit me perfectly and so does the olive uniform. I stare up at the sky and think to myself, "You made me proud, Dad. Now, it is my turn."

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

प्रवेश १

[स्थळ: तुरुंगाची कोठडी. कोठडीत ४ बायका बसलेल्या. एक बाई- श्यामला प्रार्थना करतीये आणि त्याचसोबत कोठीडीतील असलेल्या मुंग्यांशी गप्पा मारते आहे. शेजारच्या कोठडीत एका बाईचा मृत्यू झालाय आणि त्यावरच या कोठडीतील बायका चर्चा करत आहेत.]

श्यामला: ('रामरक्षा' स्तोत्राच्या चालीत म्हणत असताना मध्ये मध्ये मुग्यांशी संवाद) रामो राज मनिसदा विजयते... आलीस तू?... रामम रमेशं भजे, रामेना भियता निशा...(शेजारच्या कोठडीकडे बोट दाखवत) ए अगं तिकडे नको जाऊस तू. बघुही नको. ये... ये... हा! आज ह्या उंच खिडकीतून...ऊन आलं होतं खूप दिवसांनी...जरा बरं वाटत होतं...जेल मधला घाण कुबट वास नाहीसा झाला... आणि मग ते सगळं बघितलं...(किळसवाण्या आवाजात) शी शी... (वैतागलेल्या स्वरात) मला हेच समजत नाहिए मगा पासून, की जीव कसा घेतात लोकं स्वतःचा? असं सगळं करायची वेळच का येते यां च्यावर?

दुर्गू: अगं... आजच सकाळी पाहिलं तिला... हो ना? आता आजपासून ती नसणारे इकडे.

दीदू: बस.

लीला: मै तो कहती आयी हु इतने दिन... आज है कल मरेंगे। ऐसे खून से लिथडा बदन था उसका गीता का... मेरेको तो जान पर आता है बोलनेको.

दुर्गू: दीदू हे असं करणं लई... लई इजी असतं का? लई दुखलं असेल ना गीते ला?

लीला: पागलपन मे कौनसा दर्द होता है? हमारे सामने ही चालता था ना उसका नाटक? हात काटना तो बस आखिर का एक...उससे पेहले का बोहोत नाटक था वैसे भी.

दीदू: (चिडून) ए चुतीया औरत. गप बसायला काय घेतेस तू?

लीला: (समजूतदारपणे) देख क्या है, जब आदमी ऐसे अपना खुदका कोना बनाके, खुद मे इच खोया...

दुर्गू: अय लीलू! स्येल्फिष म्हणायचय का तुला?

लीला: हा हा, वही वही। जब भी ऐसे अकेले में कोई रेहने लगे ना, तब समझो इनका काम तमाम।

दीदू: कैसे काम तमाम?

दुर्गू: अगं दीदू, येकदा का तुझं सवताच्या लोकांशी बोलन थांबल...की मांग कसं वाटेल तुला?

[श्यामला कोठडीतील एका वेगळ्या कोपऱ्यात बसून मुंग्यांशी बोलतेय
श्यामला: ऐकतेस ना काय बोलतायत ह्या? म्हणे एकटी पडलेली. एकटेपणामुळे केलं हे सगळं. हे इथले लोक ना..त्यांची हीच लायकी. काय तर ह्यांना आपापले जीव घ्यायचे असतात. मी चुकीचं बोलते का? [इतर बायकांबद्दल तिरस्काराने बोलत.]
मुळात माणूस चुकीचं काम जेव्हा करतो, तेव्हा त्याला कधी ना कधी परिस्थिती ला तोंड द्यावं लागतच, हो ना? मी त्यातली नाही! अजिबात नाही!

लीला: हा मतलब देखो ना, इस गीता से ना कोई बाहरसे मिलने आता था, ना अंदर उसका कोई था। तो और क्याही होता?

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

दीदू: तुम्ही पाहायलं का नाही मला नाय माहित, पण ती गीता गेला आठवडाभर एकच काहीतरी दगड घेऊन बसली होती बघ? हा तर त्यानीच भौतेक तिनी...जाऊदे बाई..ही काय पहिली हाय काय जेलमध्ये असलं करणारी?

दुर्गू: ए दीदू, ही श्यामला पण त्यातलीच वाटत्ये मला.
श्यामला: [बायकांच्या तोंडांतून स्वतः च नाव ऐकून, दचकत] काय?

दीदू: ती म्हांतिया की तू पण या गीतेच्याच वळणावर हाय.

श्यामला: (केवीलवाण्या स्वरात) असं काही नाहीये आणि तुम्ही नका बोलू माझ्याशी.

लीला: ए देखो रे, इसका अभी से उदास हो गया

श्यामला: असं काही नाहीये. मी ठीके.

लीला: अरे बस बात करने से क्या होने वाला हैं?

श्यामला: (उद्वेखून) अती परिचयात अवज्ञा, माहितीये का तुला? आणि तसंही माझा नवरा मला बाहेर काढणारे इथून, तुमच्याशी बोलायची फार वेळ येणार नाहीये. मी निघणारे लवकर.

लीला: अरे! आयटम झाट फरक नही पडता रे किसिको...बाहर के लोगो ने छोड दिया है अपने को.

[तिघीजणी घोळका करून तिच्यापाशी चालू लागतात]

श्यामला: लांब व्हा जवळ नका येऊ...
दीदू: लय त्वांड चालतंय तुझ...
[दिदू एका हाताने श्यामलाचे गाल पकडते व दुसऱ्याने केस]
श्यामला: (घाबरून किंचाळत) आ आ...

दीदू: दुर्गू तुला हिचा ह्यो ड्रेस लय आवडतो ना? दुर्गुला इशारा करत तो ड्रेस घ्यायला लावते] घे.

श्यामला: माझा आहे तो.

दुर्गू: (श्यामलाचा ड्रेस न्याहाळत, खूष होत) झाक दिसल ना मी. हा... काय फॅनशी हाय हे. लई महाग दिसतय.

दीदू: हा तुजा हाय आता.

श्यामला: (रडवेल्या सूरात) हा एकच आहे माझ्याकडे... कपडे नाहीयेत.

दीदू: हा मग. हिच्या कड भी नाय... साला इकडे आतमध्ये काय झालंय, तू काय कोपरा पकडुन मुंग्यांशी बोलत्ये ... कसला इंगा दाखवत्ये एवढा तुझा.

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

प्रवेश २

[श्रीधर वकिलांच्या ऑफिस बाहेर दोन तासापासून बसलेला आहे. शेवटी हताश होऊन त्यांच्या ऑफिसमध्ये घुसतो]

श्रीधर: साहेब... ओ साहेब...

वकील: (निर्विकारपणे) थांबा जरा.

[वकील कामाचे ढोंग करत बसला आहे. फायलींची पानं चाळतोय]

श्रीधर: जरा ऐका ना...

वकील: अहो थांबा दोन मिनिट, धीर धरा जरा.

श्रीधर: अहो साहेब पैसे आणले होते जरा.

वकील: अरे वाह, हा बोला बोला! काय काम काढलंत?

श्रीधर: ते जरा बेल ऐप्लिकेशन बद्दल बोलायच होत. म्हणजे तुमची तयारी झाली असेल तर करुन टाकू आपण.

वकील: अहो माझं काय, मी तयारच असतो नेहमी, फक्त काये, आता पुढची बेल सरळ हाय-कोर्टात होईल...

श्रीधर: हो हो चालेल...करून टाका.

वकील: अहो करायला तर उद्याच करु आपण, पण त्याचा फायदा काही नाही एव्ढच सांगेन.

श्रीधर: (चिडून) म्हणजे आपण काहीच करायच नाहीये का?

वकील: (समजूतदारपणे सावकाशपणे) काही करायच नही अस नही...

श्रीधर: मग दुसरा काही पर्याय असेल ना...त्यांनी श्यामालाच जे स्टेटमेंट घेतलं होतं ना, ते ती सद्म्यत असता ना घेतलेल. आता हे अस काही चालत नाही ना, मग तर तिला सोडायला हव ना.

वकील: श्रीधरराव अहो तुम्ही म्हणताय ते बरोबर आहे, पण प्रत्येक केस ही वेगळी असते ना? आणि त्यात तुमची केस कसली?

विजय: (थोडा ओशाळून) खूनाची.

वकील: हं...कुणाच्या खूनाही? (श्रीधरच्या उत्तराची वाट न पाहता स्वतः च उत्तर देत) आपल्याच अठरा महिन्याच्या बाळाच्या .

श्रीधर: अहो पण काही केलं नाहीये श्यामालाने.

वकील: ते काहीही असो, पण बेल मिळणार नाही...

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

श्रीधर: मग काहीतरी पैश्यांची देवाणघेवाण करुन काही करता येईल तर बघा ना साहेब. मी सोबत घेउन आलोय पैसे.

वकील: (थोडा वेळ विचार केल्यासारखं करून) बरं किती आणलेत तुम्ही?

श्रीधर: जास्त नाही... सहा हजार रुपये होते.

वकील: अहो! यात चार हजार तर माझ्या फीचेच निघाले. उरलेल्या दोन हजारात काय होइल माहितीये का?
फक्त एक नाश्त्याचा डबा जाईल आत! (मोठ्याने हसतो, श्रीधर हसत नाही हे पाहून गप्प होतो)

श्रीधर: अहो पैश्यांच मी बघतो, तुम्ही सांगा किती लागतील.

वकील: कमीत कमी दीड-दोन लाख रुपये लागतील. जमतील का?

श्रीधर: अहो एवढे? सर्व साधारण घरातून...

वकील: हे बघा, तुमच्याकडे पैसे नाहीत आणि पुरावे सुध्दा नाहीत. एक उपाय आहे माझ्याकडे, ऐकणार असाल तर सांगतो. (स्तब्धता) गिलटी प्ली करुन टाका.

विजय: म्हणजे?

वकील: आरोप मान्य करा.

श्रीधर:नाही... काहीतरी दुसरं सांगा.

वकील: मग काय कोर्टात न्यायचिये तुम्हाला केस?

श्रीधर: हो हो... मी नेईन कोर्टात केस. मी जबानी देईन कोर्टात. सांगेन की श्यामला निर्दोष आहे.

वकील: तुमची जबानी म्हणजे काय पुरावा आहे? कोण ऐकणार तिकडे?
[वकील श्रीधरची उलट तपासणी घेतल्या सारखे प्रश्न विचारतो]
बरं... मला सांगा बाळाचा मृत्यू गळा घोटल्याने झाला का?

श्रीधर: नाही

वकील: मग बाळाच्या गाळयावर मार्क्स कसे आले?

श्रीधर: अहो तन्वीला श्वास घ्यायला त्रास होत होता आणि म्हणून मग श्यामलाने घाबरुन तिला सी. पी. आर. दिला.

वकील: बर? तुम्ही घटनास्थळी होतात का बघायला?

श्रीधर: नाही. पण...

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

वकील: अजुन कोण होत त्या क्षणी?

श्रीधर: कोणी नव्हत...

वकील: मग तुम्ही इतक्या ठामपणे कस सांगू शकता की तुमच्या बायकोने नाही केलाय खून?

श्रीधर: तसं नाही...
[दोघे एकमेकांकडे बघत राहतात. थोडा वेळ कोणीच काही बोलत नाही]

वकील: आता तुम्हाला कळलच असेल तुमची केस किती पाण्यात आहे ते... जायचय का अजुनही कोर्टात?

[श्रीधर हताश होऊन मान खाली घालून बसतो]

वकील: तुमच्या बायकोला सांगा गिल्टी प्लीड करायला.

श्रीधर: तिला नाही पटणार.

वकील: मग काय करता आता वेगळं?

श्रीधर: ठीके. पण तुम्ही काढाल ना तिला बाहेर?

वकील: अहो, दोन वर्षात मी काढतो त्यांना बाहेर. तुम्ही चिंता नका करु. या आता.
(श्रीधर निघायला लागतो)
आहो थांबा, पैसे जमवायला लागा आणि तुमच्या मॅडमना सांगा गिल्टी प्लीड केल काय आणि ट्रायल केल काय सहा महिने कमीत कमी आतच राहावं लागेल.

प्रवेश ३

[श्यामलाची श्रीधर सोबत जेलमध्ये भेट आहे. इतर कैद्यांची पण त्यांच्या नातेवाईकांसोबत भेटी चालू आहेत. त्या गोंगाटामध्ये दोघांचे बोलणे चालू आहे]

श्यामला: (धक्का बसलेल्या स्वरात) अरे! काय बोलतोयस तू? मी कुणाही समोर, काहीही मान्य करणार नाहीये! .

श्रीधर: (संयम राखून समजवतोय) अगं, मला माहितीये. पण हाच उपाय उरलाय. या बेलच्या फंदात पडलो तर किती वेळ लागेल माहित नाही.

श्यामला: (चिडून) मी खुनी नाहीये. आणि तू मला ते मान्य करायला सांगतोयस. तुला पण आता असं वाटायला लागलंय? की मी केलंय हे?

श्रीधर:मला असं काही वाटत नाहीये. मला फक्त तू लवकरात लवकर घरी यायला हवीयेस.

श्यामला: घराच्या अठवणीवरच मी पण रोज दिवस काढतिये रे! आणि तू मला काय सांगतोयस, की मी अजून आत कशी राहीन हे!

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

श्रीधर: नाही त्यासाठी नाही मी म्हणालो हे. श्यामला तू कबूल केलंस ना की तुझी शिक्षा कमी व्हायची शक्यता आहे. वकिलांनी तसा शब्द दिलाय. पण ह्या बेलच्याग फंदात शिक्षेपेक्षा जास्त वर्ष आत राहायला लागेल.

श्यामला: (श्यामला रडवेली होत)
मी काही नाही केलंय. काय विचार करतील लोक?! की मी... मी तनूला... स्वतःच्या मुलीला?

श्रीधर: तू उगीच हा असला विचार करत्येस. आपण दुसरी कडे राहायला जाऊ तुला एवढंच वाटत असेल तर...लोक काय म्हणतील आपल्याला काय करायचंय. आणि तू माझा विचार कर ना...

श्यामला: श्रीधर! आत राहून मला यांच्यासारखं नाही व्हायचंय अरे.

श्रीधर: मी तुला परत तेच सांगतोय, सरळ मार्गाने नाही होणारे. आणि मी आहे ना तुझ्यासोबत. फक्त हे ऐक ना...

श्यामला: तू त्या वकिलाच ऐकून मला हे सांगायला आलायस? त्यांचं म्हणणं पटतय तुला... त्याला पैसे हवे असतील! तुला कळत नाहीये का?

श्रीधर: अगं ते वकील आहेत आपल्या पेक्षा जास्तच कळत त्यांना.

श्यामला: तुला हे म्हण सोप्पंय! तुझ्या सोबत सगळे आहेत बाहेर. मी एकटी आहे इकडे...

श्रीधर: मला पण नाहीये बाहेर कोणी. तन्वी गेली आणि दादा पण असून नसल्या सारखा आहे. आता तू पण इकडे...मला तू माझ्या जवळ हवी आहेस लवकरात लवकर त्यामुळे...

श्यामला: पण मी हे नाही म्हणू शकत.

श्रीधर: अगं पण...

श्यामला: मी बघून घेईन माझं. तू जा. तुला सवय झालिये मला असं बघायची...माझं सोडून तू नेहमीच इतरांच ऐकत आलायस. आता पण तेच करतोयस. [श्यामला उठून भेटीच्या खोलीतून जाऊ लागते. श्रीधर आर्जव करतो]

श्रीधर: श्यामला!... ऐकून तर घे ना... अगं ऐक ना [श्यामला मागे न वळता खोलीतून बाहेर जाते]

प्रवेश ४

[श्यामला तुरुंगाच्या कोठडीत बसून देवाकडे प्रार्थना करतिये. इतर बायका नेहमीसारख्या टवाळ्या करतायत]

श्यामला:
मना सर्वथा सत्य सांडू नको रे।
मना सरवथा मिथ्य मांडू नको रे।।

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

मना सत्य ते सत्य वाचे वदावे।
मना मिथ्य ते मिथ्य सोडूनी द्यावे।।

लीला: क्या बोला पती?

श्यामला: काही नाही.

लीला: ले जायेगा? गुरुर कम नहीं हुआ तेरा। देख तेरे अच्छे के लिए बोल रही हू। मैं शायद यहां से निकल भी जाऊ। प्रेग्नंट जो हू। और वैसे भी, हम लोग इतने बुरे भी नही है।

श्यामला: (थोडं घाबरत) बुरे? तुम्ही आतच एवढं... बाहेर काय काय करत...

लीला: अरे हो जाता है आदमी अंदर आके ऐसा। याहा ज्यादातर लोग तेरे जैसे ही है, जिसको लगतां है की वो बेकसूर है |

श्यामला: आणि तुमच्यात सामील न होणाऱ्या लोकांना एव्हढा त्रास का देता?

लीला: (हसत) अरे टाइमपास होता है। इधर अक्खा दिन पड़ा रेहता है अपने हात मैं कुछ नहीं होता...उठना, सोना, खाना कुछ भी अपनी मर्जी से कर सकते हैं क्या?

श्यामला: नाही.

लीला: हा तो तेरे जैसे लोग होते है ना उनके के साथ खेलके थोडा पावरफुल लागता है। बाकी कुच नही, क्या? और रही बात झगड़े की, तो इतना पब्लिक एक साथ रहेगा तो झगड़ा होगा ही ना।

श्यामला: श्रीधर... (हळू आवाजात)

लीला: क्या?
[श्यामला पहिल्यांदा यांच्याशी बोलायचा प्रयत्न करते]

श्यामला: माझा नवरा म्हटला...की... बाहेर पडायला अजून काही दिवस लागतील.

लीला: बोला था तुझे...बहुत वक्त लगेगा। देखा है मैने। और तेरा पती भी हात पैर मारना बंद कर देगा

श्यामला: (चिडून) तू नको सांगू ते.

लीला: देख ये पती के भरोसे बहार निकलने के सपने छोड दे। मर्द की अच्छाई बस तब तक रहती हैं, जब तक औरत उसके काम आ सकती हैं। चार पांच महीने बाद वो मिलने भी नही आयेगा।

श्यामला: नाही तो असा नाहीये. (थोडं घाबरत) एक विचारू का? तुमच्या सोबत जेवायला बसू का मी आज? फक्त आजच. मग नाही येणार.

लीला: समझ रहा है मेरेको, तू क्या बोलना चाहती है। दीदू, दुर्गू ये देख क्या बोल रही हैं।

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

दुर्गू: शामी बोली... काय गं?

लीला: बोल ना अब...

श्यामला: मी जेवायला बसू का आज तुमच्या सोबत?

दीदू: जोरात बोल की...

श्यामला: काही नाही जाऊदे.

लीला: अरे वो हमारे साथ रेहना चाहती है।

[श्यामला हताश होऊन दुसरीकडे जायला निघते]
लीला: ए इधर आ...में बात करके देखती है। पर कुच बोल नही सकते हमारे साथ रहना है तो तुझे कुछ तो करना पड़ेगा। ऐसा ही होता है इधर... तो सोच ले।

श्यामला: हा ठीके. काय पण नक्की?

प्रवेश ५

[तुरुंगातील बायका आंघोळीला जायला, बाथरूमच्या बाहेर ओळीनी उभ्या आहेत. श्यामला रांग मोडून तिच्या कैद्यांजवळ जाऊन उभी राहते]

दीदू: अय! सटवे तुझ्या पदरात घुसली का ती? फक्त लाइनच मोडली हाय ना, कशापायी एवढा कालवा करतिय? गप घाल तिकड!
(श्यामलाला उद्देशून)
ये ग बोल.

श्यामल: लीला कुठे आहे?

दुर्गू: असल कुठं तरी? आम्ही काय वाच्मन हाय?

श्यामला: लीला म्हणत होती तुम्ही काही...

दीदू: ए जोरात बोल हा तू...

श्यामला: लीला म्हणत होती कांड करायला लागेल

दीदू: हा ते...

दुर्गू: शामे न्हाय जमायचं तुला... सोड.

श्यामला: करीन मी...

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

दीदू: रिस्क हाय... मास्तरनीला जमेल असं वाटत न्हाय...

श्यामला: सांगा ना...

दीदू: उम... ते... आ...

[दुर्गू दिदुच्या कानात खुसपुस करते]
दुर्गू: ए दीदु त्ये आपण आणार होतो... त्ये सांगू की हिला.
[दिदू हे ऐकून खुश होते]
दीदू: हा बघ हा...जेवन बिवन सोडाव लागेल रात्रीचं. जमल का उपाशी राहायला?

श्यामला: (थोडा संकोच करत) हो.

दीदू: अरं वा!... बर ऐक मग... शेल मदी यायच्या आदी पलीकडल्या भितीकडं एक पांढर पाकीट पडलं असेल ते घेऊन यायचं. एकदम सुमडीत... काय?

श्यामला: (घाबरत) काय असणारे त्या पाकीटात?

दुर्गू: घेऊन य की... काई बी असू दे... करायचंय ना तुला?

श्यामला: हा पण तरी... म्हणजे?

दीदू: इकडे य जवळ... गांजा हाय पाकीटात.

श्यामला: गांजा?

दुर्गू: अय शामे ...एवढ्या जोरात कशाला बोलते.

श्यामला: नाही... वेगळ काही... करू का मी?

दुर्गू: ह्यो काय जेवणाचा मेन्यू कार्ड हाय? वेगळं सांगा... म्हटलेलं ना दीदू न्हाय जमायचं हिला... यायचंच न्हाय तिला आपल्यात.

श्यामला: यायचं आहे... पण... हे चुकीचं आहे...

दीदू: ए मास्तरिन... न्हाय करायचय का तुला? निघ मग.
[ह्या सगळ्या गोंधळामुळे श्यामला तिकडून चालायला लागते]

दुर्गू: अगं य इकड. कुठ चाली?
(श्यामल च्या कानात दूर्गू हळूच बोलते)
काय नाय व्हत. म्या भी केलंय हे. सांगते ना कसं करायचं तुला.

श्यामला: मला नाही करायचं हे असलं काहीतरी.

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

दुर्गू: दीदूला न्हाय आवडत नाय म्हटलेलं...मग ती काय करेल हे म्या भी नाय सांगू शकनार.

रमा: शामु माऊ तू नको करू हे...मला नाही आवडणार हे. चल ना आपण घरी जाऊन खेळू.

श्यामला: तू जा ग इकडून. किती वेळा सांगितलय नको येऊ इकडे.

दीदू: अय कोनाला कुठे जायला सांगती हाय. नीट बोलायचं शामे

श्यामला:नाही तुला नाही. ठीके. पण काही होणार नाही ना?

दुर्गू: अरा दीदूच काम हाय काय नाय व्हत.

[श्यामला होकाराची मान डोलावते]

दुर्गू: करत्यी म्हटली.

दीदू: हा. अंगावर नको लपवून अनु. वांदे होतील.

दुर्गू: हा हा म्या भी आत घालून आणलेलं.

श्यामला: आत?

दुर्गू: अगं आत म्हणजी...(हाताने खुणावत) आत.

प्रवेश ६

[श्यामला पाकीट लपवून सेलमध्ये येताना]
दुर्गू: बघितलं का कोनी?

श्यामला: उम्... नाही.

दुर्गू: हा.

श्यामला: हे काढतीये मी...
[श्यामलाने अंतर्वस्त्रात पाकीट लपवून आणलेले असते]

दुर्गू: श्यामला...

श्यामला: काय?

दुर्गू: सलवार चढव ती येतिये.

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

श्यामला: कोण येतंय?

दुर्गू: जाऊ दे तिला मग सांगते.

वार्डन: ए चला, लांब लांब उभे रहा. बाजूला या. आज काय घेऊन आलात? पक्की खबर मिळालीये. इकडे काही तरी सापडणार, काय श्यामला?

श्यामला: (गोंधळून) हा?
[वॉर्डन वर वर तपास घेते]

वॉर्डन: इकडे कूठे दिसत नाही. चला श्यामला कपडे काढ. बाकी तुम्ही लांबून बघायचं.

श्यामला: नाही...

वॉर्डन: अय! वेळ नाहीये चल घे काढायला.

[श्यामला दिदु दूर्गूच्या हाता - पाया पडते]

श्यामला: दीदू, दुर्गू सांगा ना ह्यांना नाहीये माझ्या कडे काही... ऐकतील तुमचं...

वॉर्डन: काढ कपडे.

श्यामला: यांचा पण तपास घ्या. माझ्याकडे नाहीये काही... मिळालं काही तर ह्यांचाकडेच मिळेल... मी हे सगळं...

वॉर्डन: वटवट बंद . (जोरात हातातली काठी आपटते)

श्यामला: पण माझ्या एकटी सोबत का करताय हे?

वॉर्डन: अगं ए भडवे...लवकर कर सांगितलय ते...कपडे काढेपर्यंत मांडीवर रट्टे बसणार तुला. काढ चल!

श्यामला: लीला तू तरी बोल ना यांना... मी माझ्या मनाने...

दुर्गू: अय! आम्हाला न्हाय माहित काई बी. कशाला मदी आनतिये?

वॉर्डन: झाल तिला सांगुन?
(श्यामला ला जबरदस्ती कपडे काढायला लावते. वरचे सगळे कपडे काढून झालेत)
हा आता ब्रेसीयर काढायला नवऱ्याला बोलवू? काढ की मग... (परत जोरात काठी आपटते. श्यामला ब्रेसीयर काढते. काठी तिच्या पाठीवर हळुवार फिरवत)
मस्त बॉडी आहे की तूझी. नवरा एकदम खूश. हां (काठी हनुवटीवर ठेवून) चल कोंबडा बन. खोक! खोक जोरात!
अरे बापरे, कुठं लपवलाय श्यामला?
[श्यामलाच्या गुप्तांग भागी काठी नेत वॉर्डन बोलतिये]
इकडे? का इकडे? काय ग? कुठे लपवलय? तुला माहितीये ना काठी कुठे कुठे घुसते?

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

श्यामला: नको... तिकडे नका टाकू काठी.

वॉर्डन: ए गप...

श्यामला: थांबा. मी काढते काढते.
[ढसा ढसा रडत श्यामला कसबस ते पाकीट काढते. वॉर्डन तिच्या कडून ते हिसकावून घेते]

वॉर्डन: माझ्या जेलमध्ये असले धंदे करायचे नाही. कपडे घालू नको. दे इकडे. हा हे मी घेऊन जाणार.

रमा: शामू माऊ तू ठीक आहेस का? तू रडू नको ना. चल आपण घरी जाऊ.

प्रवेश ७

[श्यामला रात्रीच्या वेळी एकटीच मुग्यांशी गप्पा मारत बसलीये]
श्यामला: ये ये... हळू हळू. किती दिवसांनी आलीस बोलायला हा? आता आठवण आली माझी? हे घे... चोरुन आणलेत दाणे, कोणाला सांगू नको. खा...खा...कोणाच्या तरी आयुष्यातली महत्वाची व्यक्ती असणं काय असतं मी विसरलीये. अजून हवंय का खायला? हक्काने माग हा. लाजू नको. तुझीच काळजी घेऊ शकते मी... अजून कोण आहे? तू असली ना जवळ की अगदी छान वाटतं. आवडत ना तुला?

श्रीधर ला ना, कधीच एकटं जेवायला आवडायचं नाही. नजर लागते म्हणायचा. मी त्याला गरम ताट वाढायचे माहिती आहे, कारण मला त्याच्या बरोबर बसायला आवडायचं. मला आधी वाटायचं मला कोणाची गरज नाहीये...पण मग श्रीधर ची सवय लागली.

म्हणजे...ती सवय आहेच अजून, मोडणार नाहीच कधी. पण माहित नाही रोज त्याच्या पासून लांब जातीये असं वाटतंय... त्यात पण शेवटच्या भेटीत भांडण झालं... काही दिवसांनी कोणत्यातरी अनोळखी व्यक्तीशी बोलतिये असं नको वाटायला...

ए ए कुठे चाढतिये. चावट... मानेवर नको...चावू नको गुदगुल्या करतीये... डॅम्बिस...

श्रीधर पण असाच मानेवरून हलका हात फिरवायचा,मग हळू हळू गालावर... अश्याच गुदगुल्या व्हायच्या. त्यानी जवळ घेतलं ना की सगळं एकदम... एकदम ठिक वाटायचं. त्याच्या जवळून ना हलका घामाचा वास यायचा जो त्याच्या परफ्यूमच्या वासात मिसळून जायचा. त्याचा घामाचा वास पण आवडायला लागला होता. असाच मानेवर त्याचा श्वास जाणवायचा.

वॉर्डन: ए सरका. चला. हे फवारणी करायला आलेत.

श्यामला: नाही, इकडे काही नका करू. ह्या माझ्या आहेत. त्या त्रास नाही देणार. मी सांगेन त्यांना.

वॉर्डन: त्या मुंग्या आहेत, सतत चावतात म्हणून कटकट करता ना? तू त्यांच्याशी बोलते, की आमची चेष्टा करतीये? फालतूपणा केलास ना तर इतक बदडून काढेन ना, सगळं व्यवस्थित सुजेल. थांब चुपचाप इकडे.

श्यामला: यांना नका ना मारू. त्या काही नाही करणार...रमा तू सांग ना ह्यांना की त्या मैत्रीणी आहेत माझ्या. त्रास नाही देत त्या कोणालाच. आपल्या सोबत राहतात. सांग ना.

रमा: तू इकडे नको येत जाऊ. इकडे वाईट आहेत सगळे. मी सांगितलं ना तुला.

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

रवेश ८
[श्यामला पहिल्यांदाच रमाच्या घरी आलीये]
श्यामला: तू इकडे राहतेस? या घरात?

रमा: हो.

श्यामला: वेगळंच घर आहे. (खोलीकडे चौफेर नजर टाकत) म्हणजे काहीच नाहीये इकडे या खोलीत... तू सगळं कसं करतेस रोजचं?

रमा: होतं अगं. तुझं घर कसंय?

श्यामला: छोटंच आहे तसं. पण त्याला ना छान सुवास येतो. आता इकडे येतोय ना तसा.

रमा:बस ना तू . आणि हे काय आणलयस तू?

श्यामला: गोष्टीच पुस्तक - 'ससुल्या'. आवडेल तुला.

रमा: ए किती छान! पण मला वाचता नाही येत. तू वाचून दाखवशील?

श्यामला: हो.

रमा: तू रोजच ये ना इकडे. आपण खुप खेळू.

श्यामला: चालेल.

रमा: आपण खेळू चल.

श्यामला: चल खेळू. काय खेळायच?

रमा: पकडापकडी?

श्यामला: ठीके

रमा: ए तू तिकडे जाऊन थांब... हा मी आले हा...
[दोघी खेळायला लागतात. इकडून तिकडून घरभर दोघी धावतायत]

ए मला पकडू दे ना... हळू धाव... पकडलं... पकडलं...

श्यामला आणि रमा: आ... आई ग...
[दोघी एकमेकींना धडकतात आणि हसायला लागतात]
[पुढील प्रवेश तुरुंगाच्या कोठडीत सुरु होतो]

वॉर्डन: हसू नकोस...ए चूप. काय चाललंय? कोणावर हसत होतीस? माझ्यावर?

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

यामला: रमा कुठे आहे?

वॉर्डन: हा काय तमाशा लावलाय? काय मूर्खपणा आहे. हे असले वेडेपणाचे धंदे इकडे नाही करायचे हा.

श्यामला: रमा? रमा?

लीला: ए कौन रमा? अरे मैडम ये इसका नाम इतनी बार लेती हैं...

दुर्गू: हा ना कधी भी हस्ते, रडते...कोणाशी तरी लय येड्यावानी बडबड करत बस्त्ये. अनी ही काय पहिली वेळ न्हाय.

लीला: हा मैडम इसके पहले भी चार पांच बार हुआ है। लेके जाओ इसको इधर से।

वॉर्डन: दुसरीकडे कुठे नेणारे हिला? जागा नाहीये. ए तू गप्पं बसायचं... हे असले धंदे खूप पाहिले ह्या आधी.

श्यामला: मी मुद्दाम नाही करत आहे काही आणि ह्यांनीच मुद्दाम त्रास द्यायला काहीतरी खोटं सांगितलं असेल... पहिल्यांदा नाही करत आहात तुम्ही... रमाला पण गायब केलंत ना. सांगा कुठेय ती?

प्रवेश ९

[श्यामला आणि रमा, रमाचे घर सजवत आहेत]
रमा: केवढे रंग आणलेत! आज ही शेवटची भिंत रंगवायची आहे ना? लवकर चालू करू चल चल...

श्यामला: हो हो. धीर धर...

रमा: आज कसं रंगवूया?

श्यामला: आज तुला हवं तसं रंगवूया. मनात येतील ते रंग दे. तसं पण आपल्यालाच रहायचंय, कोणी येत नाही.

रमा: मी काय गंमत काढतिये बघ.

श्यामला: बर.

रमा: आज आपलं घर पूर्ण रंगवून होणार.

श्यामला: विश्र्वास बसत नाहीये ग. तुला माहितीये ह्या भिंतीवर जे आहे ना... ही पारावर पुस्तक वाचत बसलेली मूलगी ही आम्ही माझ्या शाळेत काढलेली...आणि त्याच्या मागचे हे रंग आहेत ना अमच्या घराच्या खिडकीतून दिसणारे आकाशाचे रंग आहेत...

रमा: तू सतत इकडून बाहेरच्याबद्दल बोलते मला नाही आवडत. हे आपलं घर आहे ना...

श्यामला: नाही ग रमे. नवीन कसं नाही. तू नसती तर हे सगळं झालंच नसतं.

रमा: पण तू हे असं बोलते ते मला नाही आवडत.

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

श्यामला:काय नाही आवडत?

रमा: आपण इकडे आहोत ना मग बाहेरचं कशाला? आणि तसं पण तू कुठे जाणारे इकडून?

श्यामला: म्हणजे?

रमा: तूच सांगत होतीस ना बाहेर जायला खूप वेळ आहे. तुला शाळेत जाता येईल एवढ्या दिवसांनी?

श्यामला: हो. का नाही येणार...खरंतर ना आपण तुला पण शाळेत घालू. मी किती दिवस तुला शिकवणार?

रमा: तू इकडून जाणारच नाही आहेस. तूच शिकवायच. मला माहितीये, ते तुला शाळेत घेणारच नाही.

श्यामला: तू तेच तेच का म्हणतियेस परत परत.

रमा: इथून बाहेर गेल्यावर कोणीच आपल्याशी बोलत नाही. सगळे कट्टी होतात आणि खूप वाईट वागतात,मला माहितीये. मग खूप रडायला येतं. म्हणून मला इकडेच आवडत.

श्यामला: पण अगं... मला तर चुकून आत टाकलंय.

रमा: मला माहितीये हे पण त्यांना माहित नाहीये ना. आणि तूच म्हणत होतीस ना तुला घरी जायचंय.

श्यामला: हो.

रमा: आणि तू तर आता इकडेच असतेस. मग हे आपलं घरे ना? हो ना?

प्रवेश १०

[श्रीधर पैसे घेऊन आशेने वकीलाकडे आला आहे]
वकील: येतील ओ त्या घरी... ९८, ९९, १००.ओक्के श्रीधर राव. मोठे बंडल आणलेत की तुम्ही आज. किती राहिले आता यायचे?

श्रीधर: झाले झाले साहेब. तुम्ही म्हणालात तेवढं सगळं...

वकील: बरं बरं.

श्रीधर: एवढं दिल्यावर केस च काम होईल ना?

वकील: हो हो. हे बघा तुमची केस होतीच जरा अडचणीची. पण ते काये, "ए गूड लॉयर नोज द लॉ. बट ए ग्रेट लॉयर नोज द जज." (अजागळ हसतो, श्रीधर हसत नाही हे पाहून गप्प होतो)

श्रीधर: हां बरोबर आहे. पण मग खटला चालू असताना मला वाटलं होतं की श्यामलाला बघता येईल, कोर्टात का असेना.

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

वकील: अहो! त्या सगळ्या छोट्या बाबी आहेत ट्रायल मधल्या. काये, कधी कधी आम्हाला सावध राहायला लागतं. पलीकडच्या बाजूचे वकील जाम चलाख असतात. तुम्ही तिकडे आला असता तर कच्चा खाल्ला असता तुम्हाला. म्हणून मी म्हणालो की गायब व्हा तेवढे दिवस.

श्रीधर: पण मग... हे जे पैसे पुरवले त्याचा कुठे कुठे फायदा...

वकील: झाला ना फायदा... भरपूर झाला. केसच फिरली समजा ना तुमची. आता काये, कधी कधी येते वेळ अशी, की अचानक द्यावे लागतात कुणा कुणाला. तुम्ही बरं केलत लगेच मैनेज केलत पैश्यांच.

श्रीधर: मी तेव्हाच सांगितल होतं तुम्हाला की मी पडेल ते करीन. साहेब हे पैसे वगेरे सगळं तात्पुरता माल आहे. आणि श्यामला जर का या पैशांनी बाहेर येणार असेल तर मग तुम्ही सांगाल ते सगळं...

वकील: झालंय काम श्रीधर राव. टेन्शन नका घेऊ. हे बघा, सोप्पं काम होतं. ते फक्त आधी सुरुवातीला आम्हाला सांगावं लागतं क्लायंट ला, की कोर्टात काही नेम नाही वगेरे वगेरे.

श्रीधर: हां पण...पण...श्यामलाच्या केसच...

वकील: होऊन जाईल. चिंता नका करू. येतील त्या बाहेर.

प्रवेश ११

[घराचे सामान लावता लावता रमा आणि श्यामालाच्या गप्पा चालू आहेत]

श्यामला: बाहेरून सगळं आत आणून ठेवलय ना आपण?

रमा: हो...

श्यामला: हा ठेव तो टेबल इकडे... मस्त दिसतंय एकदम... भरल्यासारखं वाटतंय.
[दोघी जणी खोलीकडे डोळे भरून बघतायत]

रमा: खरंच किती रंगीत झालीय ही खोली. खूप मस्त वाटतंय. मी इकडून कधीच दुसरी कडे नाही जाणार. इकडेच राहणार.

श्यामला: ये इकडे जवळ येऊन बस...
[रमा श्यामलाच्या मांडीवर डोकं ठेवून आडवी होते]

रमा: आधी ना मला अंधारातच आवडायचं. आवडायचं म्हणजे मला माहित न्हवत की एवढे रंग अस्तात! मी एकटीच राहायचे ना. पण जेव्हा पासून तू अलीयेस ना मला मज्जा यायला लागलीये.

श्यामला: मला पण छान वाटतं इकडे. माझी मुलगी मोठी होउन तुझ्यासारखी दिसली अस्ती कदाचीत.

रमा: जाऊदे ना आपल्याला काय करायचंय? तू इकडे आहेस ना. मला गोष्ट सांगशील?

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

श्यामला: ए नाही. आज मी खूप दमले. गोष्ट वगैरे नको आज. त्यापेक्षा तूच मला गोष्ट सांग आज...

रमा: इ... मला नाही येत गोष्टी वगैरे. ठीके मी प्रश्न विचारते तुला तू मला उत्तर दे . [थोडा विचार करून रमा प्रश्न विचारते]
तुला इकडे आवडत की बाहेर?

श्यामला: हा काय प्रश्न आहे?

रमा: सांग ना.

श्यामला: मला नाही माहित ग.

रमा: सांग सांग सांग... नाहीतर मी कट्टी घेईन हा. कधीच भेटणार नाही तुला.

श्यामला: (घाबरून) असं नको बोलुस.

रमा: सांग मग.

श्यामला: हट्टी आहेस एकदम. मला माझ्या घरी जायचंय. श्रीधर सोबत. त्याच्या सोबत आमच्या छोट्याश्या गच्चीत बसून चहा प्यायचा आहे.

रमा: मला नाही वाटत त्याला तू आवडते आता.

श्यामला: असं का म्हणतियेस?

रमा: तुम्ही कुठे भेटता आता? तुम्ही बोलत पण नाही. तो आला होता भेटायला तेव्हा पण तू गेली न्हवती. तू इकडे आलीस ना?

श्यामला: मग?

रमा: त्याला वाईट वाटलं असेल. तो चिडून बसला असेल.

श्यामला: छे ग. नाही.

रमा: तू माझ्या सोबत असं केल असत तर मी खूप चिडून बसले असते. तुला इकडे भेटलेच नसते.

श्यामला: मग श्रीधर चिडला असेल का?

रमा: मला नाही माहित. मी नाही ओळखत त्याला. पण तो तुला विसरला पण असेल. आपण दोघी किती वेळ खेळत असतो. पण त्याच्याशी कोण खेळणार? जशी तुला मी भेटले, तस त्याला पण कोणीतरी भेटलं असेल का?

श्यामला: नाही ग. विसरला कसा असेल.

रमा: मग तू त्याच्याकडे परत जाणार?

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

प्रवेश १२

[भेटीच्या वेळेत, श्रीधर श्यामलाला भेटायला तुरुंगात आलाय. हातात सुटकेचे कागद आहेत]

श्यामला: काहीही. गंमत करतोयसना तू?

श्रीधर: अगं खरंच. पुढच्या एक दोन दिवसात तू बाहेर येशील. मला तर विश्वासच बसत नाहीये. जेव्हा हे कागद पहिल्यांदा हातात आले ना, तेव्हा मागचं अख्खं वर्ष आणि तो त्रास, सगळं एका झटक्यात डोळ्यासमोरून गेलं. पण आता नाही... आता फक्त आणि फक्त चांगलंच होणारे आपल्यासोबत...तू बोलत का नाही आहेस? बोल ना काहीतरी... तुझा चेहरा का असा दिसतोय? बरं नाहीये का? अगं बोल ना...

श्यामला: मला छान नाही वाटतय ही बातमी ऐकून.

श्रीधर: म्हणजे?

श्यामला: मला... मला बाहेर नाही यायचं.

श्रीधर: काय बोलतियेस?

श्यामला: इकडे रमा आहे. मी तिला सोडून नाही येऊ शकत.

श्रीधर: कोण रमा?

श्यामला: माझी मुलगी.

श्रीधर: अगं आपली मुलगी तर...

श्यामला: तिला माझी सवय झालिये. आणि मला पण तिची. खरं तर मलाच जास्तं.

श्रीधर: एक मिनिट थांब... ऐकून घे माझं...इकडे लहान मूल कसं असेल अग?

श्यामला: मी सांगतिये ना, आहे रमा! माझी मुलगी. मी बोलवू का तिला? थांब हा... पण मी कशाला बोलवू तिला? मी संगतिये ना तुला.

श्रीधर: श्यामला असं काय बोलतियेस तू?

श्यामला: माझं घर इकडेच आहे आत.

श्रीधर: दरवाजा? अगं जेलच्या आत कसा कोणता दरवाजा असू शकतो. हे जेल आहे. इकडे हे सगळं कसं असेल... तू बरियेस ना?

श्यामला: मला नाही बरं वाटते?

हिरायेथ

By Nidhi Lalit Fadnavis
(V B.A.LL.B - Batch of 2023)

श्रीधर: काय झालं?

श्यामला: मला नाही आवडते, तू हे प्रश्न विचारलेले. तू का आलास इकडे? जा ना तू.

श्रीधर: अगं तुला न्यायला आलो.

श्यामला: पण मला नाही यायचय तुझ्या सोबत. तुला कळत नाही का? रमा लहान आहे... तिला कसं सोडून येऊ मी?

श्रीधर: रमा नाहीये कोणी. आपली मुलगी मेली आहे, श्यामला.

श्यामला: माझी मुलगी आहे इकडे. मी तुला सांगितलं ना आमचं घर आहे इकडे. आम्ही एकमेकांना सोडतच नाही, माहितीये. तिला ना इतक बोलायला लागत, एवढे प्रश्न...

श्रीधर: तू घरी चल मग आपण बोलू हा?

रमा: मी नाही येते तुझ्यासोबत. माझं घर इकडे आहे. तू तुझ्या घरी जा... मी माझ्या घरी जाते.

Consent: Black, White, or Grey

By Poorva Pillai
(V B.A.LL.B. - Batch of 2023)

TW: This piece contains a detailed description of consent violation and it can be triggering.

Well, you know how you slightly bend your knees with your hands over your head when you see that branch falling on you from above, knowing very well that the right thing to do is to take a step back. That's exactly how I felt when he left while I stood there, confused and surprised at my reaction, knowing exactly what I should've done but didn't, and wondering why I did what I did. If I knew I did not want it, then why did I go ahead with it anyway? I was educated enough, aware enough, and brave enough to know that I had the choice of saying 'No'. I could've done anything; I could've pushed him away, I could've shouted, I could've just walked off, I could've not invited him to my place, and out of every other option I had, I chose to give in. Why?

I knew I didn't want it, but was it my fault? Was it not my job to be loud and clear about what I wanted and what I didn't? How do I blame him then? How am I supposed to even tell my friends about this? And more importantly, What am I supposed to say? Who is going to listen to me and why? Was I making a big deal out of this? Was I just overreacting? People have been through worse, and they're not crying about it, right? Anyway, everyone around me feels that I make a big deal out of everything, and maybe they are right. I convinced myself that it was nothing and, to make sure that history doesn't repeat itself, I stopped going out on dates, meeting new people, and even making new friends. I wasn't having fun, but at least I was safe. It was just a phase, I told myself, like remember when you fought with that guy and your mother told you to not be so aggressive because "men are dangerous and they have the power to ruin your future"? Or when that guy kept stalking you everywhere and you told your parents they just stopped letting you go out to play with your friends and you weren't even allowed to get out of the house? I thought that I would be able to deal with this just like I dealt with things in the past. At this point, I was just trying to convince myself that whatever happened was my fault, and if not, it was always like this and I was supposed to just keep quiet because that's what I've been conditioned to do my entire life.

Two months passed and I wasn't able to get over that incident. That's when I knew it wasn't just a phase. This feeling was supposed to go away. I was supposed to forget him and start being okay, but it had been long enough and I had to get it out, right? So I had a conversation with myself. I stood in front of the mirror and narrated the whole incident to myself. How he convinced me to meet at my place, how he looked at me, how he held me close, how he undressed me, and after all this, I just asked myself a few questions. Did he get my permission before doing any of that? And the answer was a clear no. Did he ask even once if I was comfortable with the way he was looking at me or the way he touched me? The answer was again a crystal clear "NO. Did it look like I was enjoying his company? Not at all. In fact, I just wanted him to leave and thanked God and all my stars when he got a call and had to leave. If he never asked me, then did he ever even want to know if he had my consent? NO.

So now I know that my consent was violated, but I wasn't able to understand how I let it happen. I was a strong, opinionated woman after all, or at least that's who I thought I was. But does being strong mean that a person is not allowed to make mistakes? Or that a person is not allowed to be weak? We don't know it all, we figure it out on the way, isn't it?

Consent: Black, White, or Grey

By Poorva Pillai
(V B.A.LL.B. - Batch of 2023)

But what else would you expect from a system that has always taught women to give and not take, or that they only take or receive when they've given enough, making them constantly feel inadequate because it's their job to be good and to be appeased? What else do you expect from a system that introduces "reproduction" in the 10th standard but the teachers even hesitate to say the word "sex"? What else do you expect from a system that makes the girls take "self-defense" workshops and teaches women about the dangerous world outside while letting the dangers play soccer as if it was their free period? What else do you expect from a system that bases the character of a woman on the length of her clothes but would expect her to undress herself in front of a random man on the night of their wedding?

I remember the kinds of programmes my school conducted trying to teach us about "consent," and all of them focused on telling us to "just say no" to the sexual favours a man offers rather than telling men the importance of consent and how it is normal and necessary to ask for consent. It taught us two things: one that the onus to say "no" is on the woman, and two that only men can offer sexual favours and not vice-versa.

Due to this misinformation and the lack of attention given to sexual education, conversations around consent and desire are not perceived as normal and almost every student's introduction to anything sexual happens through pornography and various media portrayals of sex, which is why the youth who are a part of the hookup culture think that asking for consent would act like a "mood killer" and they prefer to act in the heat of the moment. They think if the other person is interested in you, you will "just know". I find the "you just know" theory funny because it's like my mother saying that I need to have an extra roti even when I tell her I'm not hungry because "she just knows".

The journey of being able to say "NO" is not as easy and simple as it seems because women were never taught to say "NO" and men were never taught to take "NO" for an answer.

That day, when I tried to say that I felt uncomfortable, he didn't stop. When I said I was scared, he laughed. I had to finally scream "NO" to be heard. It is funny how this society wants to let women be free but not so free that they start questioning the authority in return, how a awoman is expected to lead but also be humble, how she is expected to be strong but not masculine, and how it is okay for men to assume that they know exactly what women want because that is unfortunately what they've seen happen in their homes and in educational institutions.

But at the same time, it doesn't take much time to unlearn the biases and I don't think that the people who have the privilege and access to understand consent can defend themselves by saying that they didn't know how to ask because saying that you haven't studied anything on the day of the exam is not how it works. So, just as you need to study in those preparatory leaves, you need to learn and practise consent before going out to have a good time.

Consent: Black, White, or Grey

By Poorva Pillai
(V B.A.LL.B. - Batch of 2023)

It doesn't matter if you met them online or if you knew them before, if this is your first time sleeping with them or if this is your 100th time sleeping with them, if they did you a favour or paid you to do them a favor, you always have the right to say "NO" even if you have previously said "YES." It doesn't matter if you've met them online or you knew them from before, it doesn't matter if it is the first time you're sleeping with them or if it is the 100th time you are sleeping with them, it doesn't matter if you've done them some favours or paid them to do you some favors, you always have the duty to ask before every action, and it is your duty to ensure that you don't violate their boundaries because the onus lies on you.

Even after knowing all this, I don't know if I will be able to say "no" because, at the end of the day, it is a lot of unlearning that I will have to go through, but did confessing this to myself make me feel a little confident? Yes. There will be times when I fall back into the same pit again, but this time I will know that I am not the one who needs to be blamed. So I feel like one step at a time is okay and I will get there and I know you will too!